

Rechtstreeks

vrijzinnig humanistisch tijdschrift

**Verder in dit nummer: de onrechtvaardige dood -
liefde die niet overgaat - Last Post -
levenseinde beurs - Pink - uitzending door derden -
waarom arme mensen domme dingen doen -
baby's in sociale media - artificiële intelligentie -
Grijze Geuzen op reis...**

Als ik deze uitgave herlees, dan kan ik niet om de vaststelling heen dat de dood alom tegenwoordig is in de onderwerpen die worden aangeboden.

Voor het huisvandeMens dompelt ons in diepe rouw; je wordt er echt niet vrolijk van. Anderzijds drijven ook zij op de golven van de markt. Dood en rouw worden niet meer weggestoken in een hoekje van ons leven als een fataliteit die ons ooit zal treffen en die we angstvallig voor ons uit schuiven. Verzekeringen bij (ik schreef bijna tegen) overlijden zijn populairder dan ooit, uitvaarten worden diverser en origineler in hun beleving, het paspoort van de wilsbeschikking kreeg een geruststellend plaatsje naast de identiteitskaart en de laatste ademtocht wordt almaar meer tot op het uur bepaald. We zijn de schroom over de dood al lang voorbij. En toch doet het nog steeds bevreemdend aan onderstaande conversatie te lezen: *“t Zal dan de laatste keer zijn dat ik je zie hé, oma.”* *“Ja. Merci dat je gekomen bent. De groetjes thuis, en doe dat nog goed verder.”* Sereniteit vecht hier met huiver.

En dat niets voor altijd is, zullen ook de ‘levensbeschouwelijke derden’ geweten hebben. De uitzendingen op radio en tv door katholieken, protestanten, orthodoxen, moslims, joden en humanisten, gaan vanaf volgend jaar op de schop, en het blijft verbazend stil hierrond, niet het minst door de betrokkenen zelf. Op wat obliaat kritische commentaar door

voorzitters na, lijkt het wereldje zich neer te leggen bij het dictaat van Vlaams Minister van o.a. Media, Sven Gatz. Hij bespaart de overheid een miljoentje en de VRT en Radio 1 slaken een zucht van verlichting. Eindelijk verlost van die duffe betweters en pilaarbijters die de entertainmentprogrammatie doet horten! Ik werd er meestal ook niet warm of koud van, maar dat geldt voor de overgrote rest van de programmatie evenzeer. Er is blijkbaar nog weinig publieke ruimte voor echte zingeving die een inspanning vergt. Benieuwd of de publieke omroep met een alternatief op de proppen zal komen/zal moeten komen. U zult het ondertussen moeten doen met de wakkelijke radio mis op zondag, want die blijft als een kathedraal overeind. Het venijn zit zoals altijd, in de staart.

Vrijzinnig humanisten worden dus maar beter wakker. Wie zich uit schroom laat bedotten, moet achteraf niet aan de Klaagmuur gaan staan. Ik mis de stem van spraakmakende humanisten. Waar blijven de opiniërende artikels en interviews over asielrecht en humane opvang? Het wordt wellicht opnieuw wachten tot een bejaarde priester zijn lege kerk ter beschikking stelt van havelozen op drift. De hele discussie wordt teveel overgelaten aan politici met een dubbele agenda: wat schrijft het Handvest van de Verenigde Naties voor en hoe verkoop ik dat aan mijn morrende achterban.

86% van de Belgen laat een traan bij het zien van drijvende kinderlijkjes in de

Middellandse zee, maar slechts 21% wil de poort van Fort België een teenbreedte meer open zetten. Theo Francken, Staatssecretaris voor Asiel en Migratie, opperde de idee dat elke Belgische gemeente vrijwillig één vluchtelingengezin extra zou opnemen en in de armen sluiten, pakweg 1.600 mensenlevens. Naïef? Wellicht, maar een stuk humaner dan de cynische commentaren die erop volgden. Genre en lukraak gekozen: *“geen frank geef ik er aan, hoe beter ze het hebben hoe meer er komen. Dat ze hun problemen in eigen land aan pakken ... dat moeten wij ook. Als ze nog dankbaar zouden zijn met Hulp. Maar Nee. Ze gaan nog wat eisen stellen ook. ... en ze vluchten omdat hun*

Werkten mee aan dit nummer:

Philip Bolle, Jean Pierre Callant, Dominiék Dendooven, Lieve Goemaere, hvdM-Ieper, Ludovic Ide, Sofie Sanders, Ylien Strubbe, Stefan Vanwildemeersch en Peter Vanthuyne.

Redactieadres:

Norbert Gadeyne
Siegenlaan 48 te 8900 Ieper
E-mail: philip.bolle@telenet.be

Lay-out:

Deruddere bvba

RECHTSTREEKS is een uitgave van de Ieperse Vrijzinnige Koepel (IVK)

Lid worden van HVV/OVM kost 12,00 euro per jaar, te storten op rekeningnummer BE47 6469 0125 3080

Met de steun van de Instelling Morele dienstverlening West-Vlaanderen

godsdienst onmenselijke dingen aanvangt. ... maar eens hier willen ze wel de weg voortzetten .. open your eyes ... don't let them in .. genoeg is genoeg ..”. Je kunt intellectueel schamper doen over die constante stroom verwijten, vooringenomenheid, racisme, egoïsme, woede, xenofobie en vul maar in naar believen, maar dit is de pijnlijke onderbuik van België. En dit gaat niet weg met een pilletje of wat siroop. Beleidsvoerders, opiniemakers en captains of industry die soort boodschappen onderschrijven en/of aanmoedigen, dragen een verpletterende maatschappelijke verantwoordelijkheid.

(Philip Bolle)

Inhoudsopgave

- p 4 De Last Post
Neutraliteit in het gedrang?
- p 9 Vasthaken, raken, ontroeren
en beroeren...
- p 10 In het spoor van Witsoone
- p 12 Waarom arme mensen
domme dingen doen
- p 15 De (on)rechtvaardige dood
- p 18 Artificiële Intelligentie &
Autonome Wapens
- p 20 Mag de wereld het weten?
- p 24 Exit uitzendingen door
derden. Spijtig?
- p 28 Met de Grije Geuzen naar het
Mijnmuseum in Lewarde en
Louvre Lens
- p 30 Liefde die niet overgaat...
Als een kind sterft
- p 32 Informatiebeurzen rond
het levenseinde

DE LAST POST NEUTRALITEIT IN HET GEDRANG?

Op donderdag 9 juli 2015 vond voor de 30.000ste keer de Last Post plaats onder de Menenpoort in Ieper. De plechtigheid, bijgewoond door de Belgische koningin Mathilde en tal van hoogwaardigheidsbekleders, werd live uitgezonden door de Vlaamse openbare televisie en kreeg veel media-aandacht in de Commonwealth. Tijdens de 30.000ste Last Post werd ook overgeschakeld naar symbolische plaatsen waaronder de graven van de onbekende soldaat in Westminster Abbey, aan de Arc de Triomphe, in het Australian War Memorial en aan India Gate in new Delhi. Onderstaande tekst verscheen als opiniestuk op de Vlaamse openbare nieuwssite deredactie.be

De Menenpoort is in meer dan een opzicht een levend monument, niet in het minst door de dagelijkse Last Post, een plechtigheid die in juni 2011 door de Vlaamse regering erkend werd als immaterieel cultureel erfgoed.

Deze beroemde plechtigheid werd voor het eerst gehouden op 2 juli 1928, nauwelijks een jaar na de onthulling van de "Menin Gate Memorial to the Missing" zoals de Menenpoort voluit heet. Na een interval die eerste winter, werd de ceremonie hernomen op 1 mei 1929 en sindsdien is er geen avond voorbijgegaan zonder dat de plechtige klaroenklanken over Ieper weerklonken. Alleen

tijdens de Duitse bezetting in de Tweede Wereldoorlog werd de reeks node onderbroken – om meteen de dag na de bevrijding van Ieper op 6 september 1944 verder gezet te worden en dat tot op vandaag. Als dagelijkse plechtigheid ter herdenking van de slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog die dus op 9 juli 2015 voor de 30.000ste keer plaatsvond, is de Last Post absoluut uniek. Er zijn slechts weinig andere dagelijkse ceremonies ter nagedachtenis van de Eerste Wereldoorlog en die zijn ofwel (erg) beperkt toegankelijk (zoals de Turning of the Page Ceremony in het Canadees parlement), ofwel vinden ze plaats in een vrij afgelegen gebied (zoals het luiden van de vredesklok in het Italiaanse Rovereto), ofwel vinden ze niet elke dag van het jaar plaats (zoals de Last Post bij het sluiten van de Australian War Memorial). De Ieperse Last Post daarentegen vindt elke avond plaats - ook op kerstdag en Nieuwjaar - op een drukke doorgangsweg én behelst daarenboven een zekere mate van participatie van het publiek.

Hoewel een Britse melodie gespeeld wordt -de eigenlijke 'Last Post'- en zij een Britse naam draagt, heeft de plechtigheid een sterk lokaal karakter. De inhoud wordt bepaald door de Last Post Association (tot 1999 Last Post Committee genaamd). Iedereen kan lid worden van deze vereniging, maar de leden van het bestuur zijn allen inwoners van

Ieper en omgeving en worden gecoördineerd. Dit laatste principe heeft er sommigen toe geleid de Association als een elitaire club te omschrijven.

De plechtigheid wordt uitgevoerd door een of meer ceremoniemeesters, meerdere klaroenblazers en sinds enkele jaren ook soms door een doedelzakspeler. De klaroeners worden traditioneel gerekruteerd uit de leden van het plaatselijke vrijwillige brandweerkorps en hoewel zij optreden namens de Last Post Association, dragen zij nog steeds dit uniform.

Elke avond, kort voor acht uur, stopt de politie het verkeer aan beide zijden van de Menenpoort. Dat is niet alleen symbolisch, maar ook noodzakelijk: het monument bevindt zich op een van de drukste toegangswegen tot het Ieperse stadscentrum en voortdurend weergalmen er verkeersgeluiden. Eenmaal per dag heerst er echter vooral stilte en wordt de Menenpoort een oord van bezinning en herdenking. Precies om acht uur nemen de klaroenblazers hun plaatsen in aan de oostzijde van de poort en spelen ze de 'Last Post' als eerbetoon. Meer houdt de plechtigheid eigenlijk niet in en in die eenvoud ligt ook haar sterkte.

Tijdens speciale (meer uitgebreide) plechtigheden worden een aantal elementen toegevoegd. Het moet gezegd

DE LAST POST NEUTRALITEIT IN HET GEDRANG?

dat de laatste tien jaar het aantal speciale Last Posts zodanig is toegenomen dat er (haast) geen gewone meer plaatsvinden, in elk geval niet tijdens de eeuwherdenking van de Eerste Wereldoorlog. Bij een speciale Last Post duiden de klaroeners het begin aan door de 'Call to Attention' (Geef Acht). Na een korte mededeling of toespraak volgt dan de eigenlijke 'Last Post'. Vervolgens wordt 'The Exhortation' (letterlijk: de aanmaning) naar voor gebracht door iemand uit het publiek -bij voorkeur een veteraan- of door een lid van de Last Post Association. Die 'Exhortation' is een vers uit Laurence Binyons gedicht 'For the Fallen', uit september 1914:

*They shall grow not old,
as we that are left grow old:
age shall not weary them,
nor the years condemn.
At the going down of the sun
and in the morning
we will remember them.*

(Zij zullen nooit oud worden, zoals wij die over blijven oud zullen worden: leeftijd zal hen niet verslijten noch de jaren veroordelen. Bij het ondergaan van de zon en in de ochtend zullen we hen herdenken)

Vele aanwezigen herhalen luidop die laatste zin: "We Will Remember Them". The Exhortation wordt gevolgd door

een minuut stilte -volgens velen het krachtigste en meest ontroerende moment van de plechtigheid - en het neerleggen van kransen. Met het spelen van 'The Reveille' eindigt de plechtigheid en herneemt het gewone leven. Een Last Post ceremonie duurt zelden langer dan vijf tot tien minuten. Wanneer een doedelzakspeler aanwezig is, wordt een lament gespeeld tijdens de kranslegging en wanneer buitenlandse hoogwaardigheidsbekleders op bezoek zijn, kan op het einde van de plechtigheid hun en ons volkslied weerklinken.

De structuur van de plechtigheid is echter al decennia ongewijzigd. Dit wil echter niet zeggen dat de Ierse Last Post niet geëvolueerd is. In het verleden was de dagdagelijkse plechtigheid soms beperkt tot het stoppen van het verkeer en het blazen van de Last Post-melodie door twee klaroeners. De brandweeruniformen werden enkel in het weekend gedragen of op speciale gelegenheden. Op wekdagen droegen de klaroenblazers hun dagelijkse plunje, later met een overjas en baret voor een meer officieel en uniform voorkomen. Sinds het begin van de 21ste eeuw is dat niet langer het geval. Het groter aantal klaroenblazers (immer in uniform), de indienstneming van een doedelzakspeler en de integratie van The Exhortation en een minuut stilte in de doordeweekse plechtigheden hebben het karakter van de Last Post veranderd. Ondanks

het feit dat zij stevig verankerd zit in de plaatselijke cultuur en het dagelijks leven van Ieper, lijkt de plechtigheid nu meer formeel en meer Brits. Door de grote toename in het aantal toeschouwers, vooral sinds de jaren 1990, moet de Last Post Association er voortdurend op hameren dat de plechtigheid meer is dan een toeristische attractie. Vandaag moet het aanwezige publiek uitdrukkelijk gevraagd worden om niet applaudiseren tijdens of na de ceremonie, en de honderden flitsende camera's, smartphones en iPads dragen niet echt bij tot een serene sfeer.

De Last Post plechtigheid als 'leeg symbool'

Maar er is meer. De sterkte van de Last Post is altijd geweest dat het een 'leeg symbool' was, open voor interpretatie, een schone lei waaraan elkeen zijn of haar eigen betekenis kon toekennen. Naast een eerbetoon aan de slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog, kan zij voor militairen een aansporing zijn om te volharden in hun opdracht, terwijl

pacifisten in haar een oproep voor vrede kunnen zien. Voor de enen herinnert de ceremonie aan de zin van de oorlog, terwijl voor vele anderen zij net de zinloosheid van oorlog oproept.

In het verleden zijn de organisatoren van de Last Post steeds voorzichtig omgegaan met die beoogde neutraliteit. In een officiële brochure uit de tweede helft van de jaren 1970, schreef het toenmalige Last Post Committee dat de voormalige vijand ook geëerd zou worden en drukte het de hoop uit dat "door te herdenken welk lijden die oorlog heeft veroorzaakt, het verlangen tot vrede zal versterkt worden bij mensen van goede wil waar ook, zodat de naties van de wereld naast elkaar mogen leven in wederzijdse verstandhouding en harmonie".

Op 17 mei 1985 bad paus Johannes Paulus II aan de Menenpoort voor wereldvrede, een feit dat er overigens herdacht wordt in een tegel in de noordelijke trapopgang. Toch kan er opgemerkt worden dat de Last Post de laatste decennia een zekere mate van 'militarise-

DE LAST POST NEUTRALITEIT IN HET GEDRANG?

ring' heeft ondergaan. Daarmee verwijst ik vooral naar de stijgende actieve deelname van gewapende militaire detachementen aan de plechtigheid. Het stoot sommige aanwezigen tegen de borst wanneer militairen met het bajonet op het geweer een ereplaats krijgen tijdens een Last Post, net zoals anderen het zouden afkeuren mocht de plechtigheid gebruikt worden als een platform voor politieke verklaringen.

Gezien de grote belangstelling die zij geniet vanwege militaire eenheden en overheden uit het gehele Britse Gemebest en daarbuiten, is het lang niet altijd makkelijk voor de Last Post Association om de neutraliteit van de plechtigheid in deze mate te bewaren. Als we willen dat de Last Post haar uniciteit en haar universele aantrekkingskracht ook

in de toekomst blijft behouden, dan is het essentieel dat het karakter van de plechtigheid als een 'leeg symbool' dat open blijft voor interpretatie, strikt in acht wordt genomen. Dat kan alleen maar wanneer alle deelnemers, zowel burgers als militairen, bepaalde regels in acht nemen waardoor de perceptie van strikte neutraliteit gehandhaafd kan blijven zoals een verbod op wapendracht.

Ondanks de verschillende meningen die het monument kan oproepen, zou de Menenpoort op de eerste plaats moeten gezien worden als een oord van herdenking. En de Last Post moet een collectieve 'act of remembrance' blijven voor mensen van alle mogelijke gezindten en overtuigingen. Enkel als zij een symbool blijft die open is voor interpretatie, kan en zal zij haar krachten om samen te brengen en te verbinden blijven behouden tot de volgende eeuwherdenking.

(Dominiek Dendooven)

D. Dendooven,
Menenpoort en Last Post.
leper als Heilige Grond.

Brugge, Uitgeverij De Klaproos, 2014.
www.klaproos.be/menenpoort.htm
www.lastpost.be

VASTHAKEN, RAKEN, ONTROEREN EN BEROEREN...

Soms komt een mens wat tegen, meestal toevalligheden en soms blijven die toevalligheden zich vasthaken, raken ze snaren, ontroeren en beroeren ze. Zo ook hieronder.

De vroege lente 2012, even op Facebook aan het surfen, niet zoals gewoonlijk het checken van de status-updates en dan weg, nee, plots blijven hangen. Iemand schreef: *'Ik heb een dame gesponsord'*. Mijn aandacht was getrokken en doorklikken bracht me op de website www.think-pink.be de permanente bewustmakingscampagne in het kader van de strijd tegen borstkanker. Gemotiveerde dames, lotgenoten en vriendinnen, zamelen geld in en gaan 4 dagen fietsen in de omgeving van Bredene en Groede (NL), rijden honderden kilometers door weer en wind en overnachten in een roze tentenkamp... Volgens de website werden er ook massages aangeboden volgens beschikbaarheid van masseurs. Een kolfje naar mijn hand en even later was mijn mailtje weg. Eind juni werd er gemasseerd: rug, nek, benen... De energie die aanwezig was op dat evenement, was krachtig; ieder zijn verhaal en reden om aanwezig te zijn en het succes van de inzamelactie was boven alle verwachtingen. Sommigen kwamen dagelijks terug voor een behandeling, anderen bleek daarenboven oude bekenden...

In 2013, er opnieuw bij. Herkenning én nieuwe gezichten, de drive van de dames

onverminderd, alles uit het leven halen, genieten met een grote G, de bende, de ervaring, dag-na-dag... Verwonderd als we waren, zagen we haar genieten, kwam ze vragen om een massage -die allang voorzien was- en genoot ze van de momenten van behandeling en rust. Ze straalde het hele weekend en hoopte op een succesvolle volgende behandeling, zo hoorde ik. Niet dat ze er me ooit over sprak, integendeel. Haar zorg ging uit naar 'de ander' met zijn/haar grote en kleine problemen.

Alras was het verlengde weekend voorbij, afscheid genomen en tot volgend jaar... maar niet meer voor haar, daar we plots een gevreesd bericht lazen op Facebook... Ze zal er niet meer bij zijn zoals we haar kennen. Wel leeft ze voort in onze herinneringen en vooral de volgende dingen blijven plakken: ga voor wat je echt wil, leef, zie de mogelijkheden in de uitdagingen en geniet van je leven en je omgeving!' en dat niet omdat ze dit als een mantra herhaalde. Nee, omdat ze het echt zo leefde. Bedankt dat ik je mocht kennen, we doen voort, dag na dag...

(Sva.)

Ridder Cornelius Witsoone, het moet toch een lepe kerel zijn geweest. Drie dagen op de lappen gaan en een verhaal verzinnen dat vrouwlief nog geloofde ook. Sommi-gen zouden hem de titel 'genie' toedichten. Ik vermoed een fronsende blik bij u. U vat waarschijnlijk niet waarover ik het heb, tenzij... u erbij was.

Op zondag 30 augustus 11. vond namelijk de jaarlijkse zomerwandeling plaats van HVV/OVM Ieper-Poperinge. Een dertigtal leden trokken hun stoute (wan-del) schoenen aan en traden in de sporen van de voorgenoemde ridder Witsoone. Maar wie was die man?

Wie Krombeke ietwat kent, weet dat het dorp onlosmakelijk verbonden is met zijn naam. Een oude legende vertelt dat ridder Witsoone verdwaald raakte in de toen nog uitgestrekte bossen tussen Poperinge, Krombeke, Proven, Watou, Westvleteren en Woesten. Maar liefst drie dagen en drie nachten dwaalde hij door de bossen. Een uitgang vond

hij niet tot hij, ten einde raad en vrezend te sterven van honger en dorst, na 72 uren dolen de klokken van Krombeke hoorde luiden. Hij volgde zijn gehoor en bereikte de rand van het woud. Zijn dankbaarheid was groot en hij legde vast dat een eeuwigdurend jaargetij zou plaatsvinden en er broden zouden uitgedeeld worden aan de armen. Ridder Witsoone gaf tegelijkertijd ook de opdracht om, zo-lang de gemeente Krombeke zou bestaan, dagelijks de klok zo dikwijls te luiden als hij uren in het woud had gedood. Sindsdien houdt men de traditie in ere om 's zomers om 20h en 's winters om 18h, 72 klokslagen te laten weerklinken.

Zoals reeds eerder gezegd, het moet een lepe kerel geweest zijn. Hij ging drie volle dagen en nachten op de lappen, verzoon een verhaal en kwam er nog mee weg ook. De te betwijfelen waarachtigheid van dit verhaal ten spijt, vertrokken de dapperen onder ons toch om deze schitterende omgeving te voet te verkennen, wetende welke risico's dit kon inhouden. De parkeerterrein nabij het kruispunt van de Krombeekseweg en de Canadaweg (zo'n 650 meter over de Lovie) was ons startpunt. We vertrokken goedgemutst en volgden de weg die Ronald Strubbe voor ons had uitge-stippeld. Los van de platgetreden paden, mochten we de streek verkennen en kregen we anekdotes en verhalen te horen. O.a. over de best bewaarde

en volledigste VI-basis in West-Vlaanderen. Voor onze jonge lezers, de VI was het eerste Duitse zo-genaamde V-wapen uit de Tweede Wereldoorlog en tevens het eerste onbemande straalvliegtuig ter wereld. Het was de voorloper van de latere kruisvluchtwapens, hoewel deze meestal met een raketmotor werden uitgerust. In totaal zijn er meer dan 30.000 VI's geproduceerd. Na ruim vijf kilometer begon het warme weer en de inspanning zijn tol te eisen en werd het tijd om een pauze in te lassen. We vonden de nodige verfrissing in het 'Jagershof' en zochten onze tweede adem alvorens het tweede deel van de wandeling aan te vatten.

Een toevallige samenloop van zonnig, drukkend warm weer en een groot aan-

tal deel-nemers had echter tot gevolg dat de tweede adem niet voor iedereen was weggelegd en dus bleef een deel van de groep ter plaatse terwijl de rest een nieuwe lus aanvatte. Een uurtje later vond de hereniging van de groepen plaats en was er ruimte en tijd om de opgedane indrukken te delen en te bespreken. De sfeer zat goed en het bleek dat zowel jong als minder jong een leuke namiddag had beleefd.

Het abrupt afbreken van boeiende gesprekken zou onvergeeflijk zijn en dus voorzag het bestuur van HVV/OVM Ieper-Poperinge ook in een maaltijd. Het 'Jagershof' scho-telde ons een welgekomen aperitief voor, gevolgd door een smakelijke barbecue. De ambiance en gezelligheid voorzagen we zoals steeds zelf.

Beste lezer, ik nodig u alvast hartelijk uit op onze volgende zomerwandeling. U zult er geen spijt van hebben. Tot 2016!

(Ludovic Ide)

WAAROM ARME MENSEN DOMME DINGEN DOEN

17 oktober is de wereld dag van verzet tegen extreme armoede. Het is de dag waarop het Netwerk tegen Armoede, een verzameling van 59 verenigingen, van zich laat horen. Rond deze periode verschijnen er studies, rapporten, opinies en allerlei theorieën rond de aanpak van de armoedeproblematiek. Soms komt het neer op ofwel een rechtlijnig denken waarbij de persoon in armoede schuld heeft aan zijn eigen situatie ofwel een contextueel denken waarbij de maatschappelijke situatie zorgt voor een pak persoonlijke ellende. Heel af en toe bots je op een artikel dat net iets anders is.

Als een Harvard-econoom en een Princeton-psycholoog zich buigen over het thema armoede dan mag je zeker zijn dat hun benadering op zijn minst doordacht is. Sendhil Mullainathan en Eldar Shafir schreven het boek 'Schaarste' waarin de schade van schaarste uitvoering beschreven staat. Handvaten worden aangereikt voor een nieuwe manier van armoedebestrijding op basis van hun interesse in de 'psychologie van de schaarste'.

Zijn arme mensen competent m.a.w. hebben deze mensen voldoende kennis, vaardigheden en attitudes om zichzelf te helpen? *Door uit te gaan van zelfredzaamheid en talent, komt iemand met eigenwaarde en kracht makkelijk uit een moeilijke situatie.* Zichzelf uit de armoede helpen -eventueel met een beetje hulp- dus een activerend beleid, werkt dat? Het idee leeft dat gebrek aan scho-

ling armoede in de hand werkt. De gedachte dat elk mens (kind) zichzelf kan overstijgen mits het grijpen van aangeboden kansen (onderwijs) is één van de drijfveren van vele leerkrachten en sociale werkers. De wetenschap van de schaarste ziet het anders: *armoede zorgt ervoor dat men minder goed kan leren.* Het is moeilijk om je gedachten bij de taallessen te houden als je maag knort. Je hebt geen zin om je administratie in orde te brengen als je moe bent wegens het slecht slapen van alle kopzorgen.

Schaarstegevoelens beheersen je aandacht en houden schaarste in stand. *Mensen handelen anders bij een gevoel van gebrek.* Het besef van schaarste kan positief zijn en eventueel creativiteit in de hand werken; denk aan de kunstwerkjes die gemaakt worden met 'afval' of de drijfveer van een deadline bij het schrijven van een artikel. Helaas zijn er blijvende gevolgen van geldgebrek op je denkvermogen: studies

hebben aangetoond dat arme mensen een verlaagd IQ hebben. Bij een langdurig besef van schaarste is er *minder aandacht voor andere zaken*, er is minder aandacht voor dingen die je eigenlijk ook belangrijk vindt, een tunnelvisie. Bij geldgebrek en de aanwezigheid van hongerige kinderen, keert de lieve vrede snel terug bij het op tafel zetten van een snelle hap, vaak afgehaald bij de lokale frituur of fastfoodketen. Een gezond alternatief is op dat moment geen goed gedacht voor zover er over gezondheid is nagedacht. Die gezondheid gaat zeker niet voorruit met die snelle hap. Gebrek werkt een korte termijn visie in de hand waardoor op lange termijn weinig tot geen veranderingen optreden. Arme mensen blijven arm tenzij ze langdurig steun krijgen door iemand met een langetermijnvisie. Het -helaas vervlogensysteem van de spaarkas in cafés, is daar een voorbeeld van.

Schaarste kan je tot op zekere hoogte controleren. Wie het zich kan veroorloven, schaft zich poetshulp aan en geniet van de tijds winst. Wie het zich niet kan permitteren, kiest er niet voor om bijvoorbeeld te wonen in een te klein en vochtig huis. Mensen die het moeilijk hebben om de eindjes aan elkaar te knopen, die niet gekozen hebben voor de situatie waarin ze zich bevinden, zoeken elkaar op om elkaar bij te staan, een hulplijn bij het directe gebrek. Samen geraken ze tot aan de volgende dag. Het is een harde wereld

buiten de armoede, ieder voor zich in een prestatie maatschappij. Armen delen het kleinste wat ze hebben met elkaar. Vrijwilligers die zich bekommeren om mensen in armoede verklaren dat als er iemand uit de armoede raakt toch vaak terugvalt net omdat ze het houvast van de 'groep' missen.

Het voortdurend geconfronteerd worden met een tekort (bv geld) zorgt voor een kleinere denkruimte - in het boek 'Schaarste' spreekt men van *bandbreedte* (zie volgende paragraaf). 'Het' houdt je bezig en daardoor ben je minder gefocust op je omgeving. Een tunnelvisie waar alles buiten de tunnel onzichtbaar blijft. Dit is dan ook de reden waarom arme mensen bepaalde subsidies -waar ze recht op hebben- niet aanvragen, bijvoorbeeld een studiebeurs. De mensen die het geld het hardst nodig hebben, zullen er het minst vaak om vragen. Hulp bij papierwerk is zeer essentieel in de armoedewerking.

We moeten ons meer bewust zijn van het feit dat we bandbreedte hebben. Iedereen heeft denkruimte. Routines sluipen in onze dagelijks doen en laten waardoor we op automatische piloot leven. Boodschap-

WAAROM ARME MENSEN DOMME DINGEN DOEN

pen doen is een automatisme geworden terwijl je eigenlijk je bankrekeningstand in gedachten zou moeten houden. Arme mensen die winkelen met de rekenmachine in de hand zijn goed bezig. Als arme mensen geregeld geld sparen, bouwen ze een buffer op. Onze agenda's staan overvol, er is geen ruimte voor onvoorziene omstandigheden terwijl we met gemak tijd voor onszelf (en onverwachte zaken) in onze agenda kunnen boeken. Je hebt speelruimte nodig. Nadenken over later en zaaien naar de zak.

De armoedewerking waarbij men cash geld uitdeelt, mist zijn doel omdat geld alleen niet genoeg is. De bandbreedte verbreden in het bestrijden van armoede is zinvol, bijvoorbeeld het ontzorgen, zoals korting op de kinderopvang of de scholen die kinderen 's middags een stuk fruit aanbieden.

Arme mensen nemen domme beslissingen,

De kunst is om de lange termijn in je tunnel te brengen. We hebben maar één bandbreedte. Als één aspect veel aandacht vraagt, blijft er minder bandbreedte over voor andere zaken. We worden beïnvloed door de context waarin we ons begeven. Je verwachtingen worden bepaald door de dingen die de mensen om je heen al hebben. Als je arm bent en je krijgt ineens een grote smak geld, dan is het een kwestie van tijd voordat je zus, broer of vriend daar iets van nodig heeft. In die context is het uitgeven van het geld de beste manier om het te sparen. Voor wie in armoede leeft is dit misschien wel minder dom dan het lijkt. Schaarste ontstaat niet alleen bij een gebrek aan inkomen, maar ook een teveel aan verwachtingen. Wil je meer geld, dan ervaar je een gevoel van schaarste.

niet omdat ze dom zijn, maar omdat ze in een context leven waarin iedereen domme beslissingen zou nemen. Armoedewerking kan pas slagen als armen in een context geplaatst worden waarin slagen mogelijk is. 't Is maar dat je het weet.

(Sofie Sanders)

Bronnen:

- 1) Netwerk tegen armoede: <http://netwerktegenarmoede.be/>
- 2) Eldar Shafir over de schade van schaarste: <http://www.mt.nl/>
- 3) Waarom arme mensen domme dingen doen: <http://decorrespondent.nl/>
- 4) Schaarste: <http://www.debalie.nl/>
- 5) Op zoveel miserie op de speelplaats was ik niet voorbereid: <http://demorgen.be/>

DE (ON)RECHTVAARDIGE DOOD

Mijn ogen zijn niet meer wat ze geweest zijn. Man, wat sukkel ik met mijn ogen de laatste tijd!

Dat ik hele dagen op mijn werk achter een computerscherm doorbreng, en dat ik razendsnel verknocht ben geraakt aan de smartphone die me in de schoot is geworpen, doet daar natuurlijk geen deugd aan. Misschien ook niet het feit dat ik de uitdaging ben aangegaan om dit jaar 52 boeken te lezen, en dus na een dag computeren geregeld ook urenlang de ene na de andere bladzijde voor mijn ogen laat passeren. Maar eigenlijk wist ik het al hoor, dat ik ooit moeite ging hebben met mijn zicht: de oogarts had het me voorspeld toen ik 14 jaar geleden mijn ogen liet laseren. "Met tijd ga je moeten brillen", zei ze, "maar alles dat je gehad hebt, heb je gehad." Dat vond en dat vind ik ook, maar met tijd had ik eigenlijk liever wat verder in de toekomst gesitueerd, in plaats van nu. Dus als ik wat slimmer was, dan nam ik nu de telefoon ter hand en belde de oogarts. Dan heb ik over drie maanden een afspraak, en tegen dan heb ik me hopelijk bij mijn aftakeling neergelegd, klaar voor de oplossing. Maar dat doe ik natuurlijk niet. Liever val ik mijn collega's lastig, zeur ik tegen mijn moeder, hoor ik mezelf in complete verontwaardiging klagen tegen mijn man: "Dan moet ik dus wel tot mijn 90ste brillen hé!"

Hola! Stop! Mijn 90ste? Wie zegt dat ik dat haal? De vanzelfsprekendheid waar-

mee ik mezelf een lang en natuurlijk ook gezond leven voorspel, is de laatste maanden al meerdere keren onderuit gehaald.

Vrouw van 32, overleden door kanker. Man van 27, overleden door auto-immuunziekte.

Vrouw van 39, overleden door kanker. En wat te denken van Ono dan, het jongetje dat stierf toen hij nog in de buik van zijn mama zat.

mijn ogen? Wat maakt het uit dat er misschien wel een bril op mijn neus moet, als voor de rest alles oké is? Er zijn genoeg mensen die zouden jubelen als dat hun grootste probleem was. Het schaamrood stijgt me naar mijn wangen.

Als vrijzinnig humanistisch consulent is de dood dagelijkse kost, waardoor ik geregeld met mijn neus op bikkelharde feiten word gedrukt. Daar klaag ik niet over: dat is nu eenmaal de job die ik heb gekozen, en het is een job die me goed ligt. Tegelijk heeft die confrontatie bij momenten een grote impact op me.

DE (ON)RECHTVAARDIGE DOOD

Dan spring ik in het zuiden van Frankrijk dolenthousiast in het zwembad, en wanneer ik weer boven kom, denk ik “Dat moet zij nooit meer doen. Hoe lang zou ze nu al dood zijn?” De gedachte dat een leven kan eindigen op schandelijk jonge leeftijd, ondanks alles wat de medische wereld in de strijd gooit, is echt akelig, en toch is het realiteit. Benauwelijk hoe kort en kostbaar onze tijd hier op aarde maar is, en hoe weinig er nodig is om alles ineen te doen storten.

En dan blijf ik nog in mijn eigen kleine kringetje draaien. Herinner je het misselijkmakende beeld van het dode meisje, drijvend in de Middellandse zee? Het kleutertje met het roze rokje en de groene legging, onschuldig en ongevraagd ter wereld gekomen, op schandelijke wijze gestorven... Of het Syrische peutertje? Daar zijn zelfs geen woorden voor. Zulke gedachten zetten meteen mijn eigen geklaag in proportie.

Oud worden is eigenlijk niet vanzelfsprekend, maar oud zijn is dat ook niet altijd. Ik denk terug aan het gesprek dat ik onlangs had met een mevrouw, die in het huis van de mens langskwam om de afscheidsplichtigheid van haar vader te regelen. Ze zei me: “De dood is zagezegd voor iedereen gelijk, maar ik geloof dat niet meer. Dat de dood voor iedereen komt: ja, dat is waar. Maar hij is niet gelijk: de ene mens sterft veel te vroeg, en mijn schoonvader is 8 jaar te laat gestorven. Alle jaren na zijn 76ste hadden er niet meer moeten zijn. We zijn opgelucht in zijn plaats dat het voorbij is.”

Dat is dan weer die andere kant van het verhaal: jaren die men krijgt, zonder dat men ze eigenlijk wil, zonder dat men er iets aan heeft, zonder een minimum aan levenskwaliteit. Bestond er maar een systeem dat wie teveel had, wat kon schenken aan wie tekort kwam!

De dood komt hoe dan ook, maar geen

mens die weet wanneer of hoe. Af en toe jaagt die gedachte me enorm veel schrik aan, en dan moet ik mezelf dwingen om aan iets anders te denken. Toch geloof ik ook dat het leven voor iemand gewoon afgerond kan zijn. Dat het goed en voldoende was, en dat je klaar bent voor de volgende stap: sterven. Niet op een negatieve of dramatische manier, maar dat je gewoon rationeel denkt: “Zo, dit was het dan, laat mij maar gaan.”

Neem nu mijn grootmoeder. Ze overleed op 29 januari van dit jaar. Ze werd 89. Het was welletjes voor haar. Dus ze besliste zelf dat haar leven mocht stoppen. Het moest niet meer.

Eigenlijk zag ik mijn grootmoeder niet zo veel. Je kent dat wel: een gezin, drie kinderen, een fulltime job, andere prioriteiten. En ik moet niet om de pot draaien: onze relatie was niet fantastisch. Niet slecht, dat niet, maar toch ook niet zo'n oma-en-kleinkind-uit-de-boekjes-relatie. De week voor haar euthanasie, ging ik bij haar langs. Met een beetje zenuwen. Hoe zou ze zijn? Hoe zou ze eruit zien? Wat zou ze zeggen? Wat ik zou zeggen, daar zat ik niet zo mee in. Door mijn werk heb ik niet bepaald schroom om over de dood te spreken. Dus we sloegen de koetjes en kalfjes over.

“Allé zeg, oma, dat er volgende week nog altijd nieuws zal zijn op tv 's avonds, en dat jij daar nooit meer iets van zal weten.”

Ze had daar ook al aan gedacht. Vond het ook raar, maar wel goed zo. Ze was heel nuchter.

Dat er waarschijnlijk een groot verschil is tussen oud willen worden en effectief oud zijn? Dat ik haar goed begreep, zei ze. En dat ik een mooi gezin heb. Dat het een schone foto was bij het verjaardagskaartje dat we haar hadden gestuurd. “Kijk, daar staat hij. Je kinderen zijn al zo groot.”

Ze straalde toen ik zei dat ik zo'n zelfgekozen einde wel bij haar vond passen. Omdat ze zo'n type mens is. Iemand die zelf alles in handen neemt. Iemand die niet afhankelijk wil zijn. Iemand die zich niet laat regisseren door een ander.

“Wat denk je dat er nu volgt?”

“Hoe bedoel je?”

“Wel, Fabiola verwachtte dat ze bij Boudewijn ging zijn.”

“Ik? Niets. Gewoon gedaan. Ik ga alleszins niet terugkeren om het te vertellen.”

En we konden er mee lachen. Die nuchterheid, die heb ik wel een beetje van haar, denk ik. Dat, en een soms wat bizar en ongepast gevoel voor humor.

“t Zal dan de laatste keer zijn dat ik je zie hé, oma.”

“Ja. Merci dat je gekomen bent. De groetjes thuis, en doe dat nog goed verder.”

En zo werd een tijdperk afgesloten, schoven de generaties een plekje op, en draait de wereld steeds verder. En zo gaf mijn grootmoeder mij wat meer vertrouwen: sterven gebeurt vaak op een tragische en trieste manier, maar kan ook mooi en goed zijn.

(Lieve Goemaere)

ARTIFICIËLE INTELLIGENTIE & AUTONOME WAPENS

Meer dan 1.000 onderzoekers op het vlak van Artificiële Intelligentie (AI) en robotica ondertekenden op 28 juli van dit jaar een open brief met de oproep om de verdere ontwikkeling van autonome wapens te stoppen. In de brief uitten de onderzoekers hun bezorgdheid over de geplande toepassing van autonome wapens. Dergelijke wapens kunnen een vooraf ingesteld doel selecteren en aanvallen. En, in tegenstelling tot drones, doen ze dit zonder enige menselijke interventie. Er is dus niemand meer die op het laatste moment de verantwoordelijkheid neemt voor de druk op de (rode) knop. Vandaag staat de ontwikkeling van AI op een punt waar de realisatie ervan nog slechts een kwestie is van enkele jaren. Vandaag al worden autonome wapens omschreven als de derde revolutie in oorlogsvoering, naast buskruit en kernwapens. Men voorziet dat ze ook moeiteloos een alternatieve plaats zullen innemen naast de drie andere massavernietigingswapens nl. nucleaire, biologische en chemische wapens.

De discussie rond autonome wapens is al enige tijd aan de gang. Of zoals de wetenschappers het omschrijven: 'Autonome wapens zijn de Kalasnikovs van morgen'. Ze vormen het ideale gereedschap om moorden te plegen, gemeenschappen te destabiliseren en te controleren, of om bepaalde etnische groepen selectief te elimineren. Waar de inhoud van de open brief vooral waarschuwt voor de humanitaire rampen, veroorzaakt door de conflicten waarin auto-

matische wapens zullen gebruikt worden, heb ik zelf nog enkele bijkomende bedenkingen rond andere, bijkomende risico's.

Vooreerst, er bestaan al AI algoritmes die robotten in staat stellen om te leren met elkaar te communiceren in een 'taal' die volledig door henzelf ontwikkeld wordt. De computers kunnen met elkaar communiceren, maar geen enkele mens die het begrijpt of ooit in staat zou zijn om te begrijpen, ongeacht de rekenkracht waarover die mens kan beschikken! Dat is nog eens wat anders dan een versleuteld e-mailtje... Voor een nieuw aangenomen lid van de 'wapengroep' wordt het echter een fluitje van een cent om met de rest van zijn maatjes te communiceren zodra hij het 'geheimtaalje' doorgestuurd krijgt. Laat het duidelijk zijn, autonome wapens (en AI in het algemeen) zullen de voordelen van taal exploiteren tegen een factor die ettelijke keren de menselijke capaciteiten zal overtreffen. De realisaties van millennia aan menselijke ontwikkeling verzinken in het niets tegenover het niveau dat de machines binnen een paar generaties zullen bereiken.

Mijn tweede bedenking - de grondwetten van de robotica: Eén van de meest

gelauwerde sciencefiction auteurs aller tijden, Isaac Asimov (1920- 1992) heeft in zijn werk "I Robot" (1950) de 'Algemene Wetten voor de Robotica' vastgelegd. Deze Wetten legden de gedragscode vast waaraan alle (intelligente) robots zouden moeten voldoen om binnen een menselijke samenleving te functioneren. Zowel binnen de schrijverswereld als binnen wetenschapskringen genieten deze Wetten grote erkenning en worden ze vaak aangehaald binnen middens waar over een gerobotiseerde samenleving nagedacht wordt. Dit zijn de 3 algemene Wetten voor de robotica volgen Asimov:

Eerste Wet - Een robot mag een mens geen letsel toebrengen of door niet te handelen toestaan dat een mens letsel oploopt.

Tweede Wet - Een robot moet de bevelen uitvoeren die hem door mensen gegeven worden, behalve als die opdrachten in strijd zijn met de Eerste Wet.

Derde Wet - Een robot moet zijn eigen bestaan beschermen, voor zover die bescherming niet in strijd is met de Eerste of Tweede Wet.

Wie de ideologie van de autonome wapens toetst aan deze drie wetten, moet onmiddellijk erkennen dat, wil men een autonoom wapen laten functioneren, er met geen enkele van deze wetten rekening zal mogen gehouden worden! De gevolgen laten zich raden. Het samengaan van mens en machine in een chaos van wetteloosheid waar de enige regel *survival of the fittest* zal blijken. En zoals ik al in mijn eerste bedenking aanhaalde,

denk ik dat we niet echt tot die 'fittest' groep behoren...

Tot slot, mijn derde bedenking - evolutie: Over de periode van enkele miljoenen jaren is de menselijke soort uitgegroeid tot de meest dominante diersoort op aarde. Van australopithecus over homo erectus naar homo sapiens. Van (hoofdzakelijk) prooi tot dominante jager. De levensbedreigende uitdagingen waarmee onze voorvaders geconfronteerd werden, zorgden ervoor dat zij die zich best konden aanpassen, erin slaagden om te overleven en vooral, te evolueren. Het droppen van een autonoom en auto-intelligent wapen binnen een vijandige omgeving zou voor dit wapen het ideale scenario scheppen om snel te evolueren tot een (super)intelligentie. En waar onze voorgangers van zuiver biologische aard waren, zouden onze opvolgers wel eens van een eerder mechatronische aard kunnen zijn.

Echter, op de manier waarop ze die transitie zullen uitvoeren naar een 'stabiele wereld' zullen wij totaal geen impact hebben, want we zullen het niet begrijpen. Vergeet 'Terminator', vergeet 'The Matrix'; in het beste geval kunnen we hopen dat ze een paar (duizend?) van ons als huisdier of studieobject willen houden, En dat is niet eens zo uitzonderlijk, tenslotte zijn pakweg 90% van de alle diersoorten die ooit leefden, vandaag uitgestorven.

(Jean Pierre Callant)

Ooit kon ik zeggen dat we in een luchtig huis woonden waar de strakke lijn bewaakt werd door de vrouw des huizes. Deze zomer lieten we ons echter meeslepen in een nooit geziene verzamelwoede. Niet omdat we plots de strakke lijn vaarwel wilden zeggen. Er wordt binnenkort nieuw leven verwacht. Om aan voldoende levensruimte te komen voor het kleine wondertje werden kubieke meters lucht vervangen door een park, luiertafels, kastjes voor de kledij, wiegje, Maxi-Cosi,...

Mijn 800 vrienden...

Terwijl toekomstige ouders vroeger hun pril geluk bekend maakten aan familie en vrienden, bleef er een grote portie van geluk en verrassingseffecten deel uitmaken van het geboortegebeuren. Een meisje of een jongen, een tweeling, gezond,...? Ouders van de nabije toekomst maakten zelf de evolutie van de sociale media mee. Toen ik zonet even de startpagina van mijn Facebook overliep, ontdekte ik dat mijn zus momenteel aan zee zit, een Poolse vriendin die ik al twee jaar niet meer zag zonet opsteeg in Schiphol richting Warschau en een oude kennis uit het uitgaansleven de Syrische vluchtelingen het liefst massaal zou vergassen (die ik bij deze ook heb verwijderd uit mijn vriendenlijst). Grote en kleine gebeurtenissen, en voor sommigen bewijzen van hun eigen domheid,

worden massaal gedeeld met de vriendenlijst. Slim of dom, allen kozen er zelf voor om deze zaken te delen met de wereld. Vrienden moet je helemaal niet meer vaak zien om hun leven te volgen. Hun pagina volgen is voldoende om bij een volgende blij terugzien het gesprek naadloos verder te zetten. Dat bepaalde uitspraken op Facebook en Twitter soms impulsief zijn en ongewenste effecten kunnen hebben, weet intussen menig gebruiker van de sociale media.

Moord

Op maandag 18 augustus vond de Duitse politie het lichaam van het vermiste meisje van 17, Anneli R. De donderdag ervoor werd het meisje ontvoerd waarna de ontvoerders 1,2 miljoen euro eisten voor haar vrijlating. Het meisje had heel rijke ouders. De politie noemt de moord een zwijgmoord. De ontvoerders waren op zijn zachtst gezegd klunzig te werk gegaan. Het meisje had hun gezicht gezien en mocht het bekopen met

haar leven. De onschuldige Facebook statusupdate waarbij ze aankondigde dat ze haar hond ging uitlaten, werd gelezen door haar toekomstige moordenaars. De ontvoerders volgden haar al een tijd. Met haar *statusupdate* gaf ze het moment en de plaats aan om haar te ontvoeren.

Impact

Professor Elias verbonden aan de VUB zal ongetwijfeld de impact van de sociale media nooit meer vergeten. Toen politicus Steve Stevaert een eind aan zijn leven maakte nadat hij in opspraak was gekomen in een verkrachtingszaak, uitte Elias nogal kort door de bocht zijn verdriet voor een goede vriend. *“Aan de dame die deze beslissing op haar geweten heeft. Voor een verkrachting ga je onmiddellijk bij de politie, desnoods de dag nadien. Niet drie jaar later.”*

De reacties op deze facebookstatus waren navenant. Professor Elias was een paar dagen later decaan af van de faculteit psychologie. De slimme professor deed een domme uitspraak. Het emotionele moment van het verlies van een goede vriend in de geborgenheid van de huiskamer of bureau, verblindden de professor voor het publieke karakter van de sociale media.

Ruzie

Met enige nostalgie kan men terugblikken op lezersbrieven die vroeger naar kranten werden geschreven als reactie op bepaalde artikels en gebeurtenissen. Deze brieven waren een manier waarbij de burger zijn visie kon ventileren en mee kon participeren in onze democratie. Een brief schrijven gebeurde ook in de geborgenheid van de huiskamer. Voor je de brief kon posten, moest je een postzegel hebben. De brief stond klaar om de volgende morgen verstuurd te worden. Soms werd hij nog eens herlezen. Soms schrok men de dag nadien van de eigen ongenueanceerdheid en herschreef de brief. Of hij werd rechtstreeks naar de prullenmand herleid. Vandaag scheidt de knop “plaatsen” de brief van al dan niet met de wijde wereld gedeeld te worden. Wanneer je vandaag de reacties op sommige krantenartikelen rond de vluchtelingencrisis leest, val je achter-

over van de vunzigheid die sommige medemenssen de wereld insturen. Veel van deze schrijvers zouden hun uitspraken niet durven uiten in een *face-to-face* gesprek. De geborgenheid van de huiskamer met een internetverbinding is relatief. Onze jeugd, de *digital natives*, kent er alles van. Kleine frustraties of ruzies nemen soms gigantische proporties aan. Vroeger kon men stiekem nog eens roddelen over iemand. Hardnekkig blijven ontkennen, was genoeg om ruzies in stilte te doen verstommen. Nu staan de roddels op het scherm voor de duizenden virtuele vrienden. De periode tussen het laatste belsegnaal en het eerste van de dag erop kan de sociale verhoudingen tussen jongeren serieus door elkaar schudden.

Tweet wat je wilt

Een paar jaar terug verkondigde een Facebook directeur dat Facebook niet zal veranderen. De mensen zullen blijven hun privacy delen met de wereld. Bedrijfsleiders zullen moeten aanvaarden dat toekomstige werknemers ooit foto's gedeeld hebben in minder flaterende omstandigheden. Privacy wordt een vaag en verhandelbaar begrip mocht het aan de bazen van Facebook of Twitter liggen. Of zijn het gebruikers van sociale media die verantwoordelijk zijn voor hun eigen privacy? Je tweet tenslotte zelf wat je wilt.

Ongeboren privacy

In Groot-Brittannië winnen foetusfeestjes aan populariteit. Zwangere mama's organiseren een feestje om hun ongeboren kind te vieren. Gespecialiseerde firma's richten zich op deze feestjes met een aangepast champagnepakket, 4D scans van de baby. Die scans kunnen dan gedrukt worden op allerlei gadgets zoals balpennen of hoofdkussens. Of je schaft je gewoon de CD aan. Vanuit de medische wereld komt protest omdat 4D scans niet ontworpen zijn om ingeschakeld te worden in een entertainmentindustrie. Volgens de firma's die dergelijke scans aanbieden, is er geen enkel bewijs dat deze scans gevaarlijk zijn; volgens dokters is er geen enkel bewijs dat ze veilig zijn. Maar er zijn ook vragen rond de privacy van het ongeboren kind. Hebben we recht om zo intens te kijken naar het ongeboren kind?

Je kent het ongetwijfeld. De blijde aankondigingen op Facebook. Het intense moment van samen zwanger zijn wordt

met de vriendenlijst gedeeld door de echografie. De adviezen om het niet onmiddellijk het blijde nieuws tegen iedereen te verkondigen voor de 12 weken worden in de wind geslagen. Wat zou het toekomstig kindje zelf willen?

Een leven zonder privacy?

Met een eigen kind op komst en zelf niet vreemd van *statusupdates* op Facebook - over de evolutie en oogst van de groentetuin bijvoorbeeld - even stilstaan bij welke toekomst we willen voor ons ongeboren kind. Geen echografieën alvast. Een foto van ons ongeboren kind is voorbehouden voor onze 'echte' vrienden en familie. Wat met foto's van ons pasgeboren kind? Liever niet denken we nu. Vrienden van vlees en bloed rondom ons tweeten er ook op los.

Kunnen we hen vragen om geen foto's van ons kind de wijde wereld in te zwiëren? De toekomstige meter en peter werden het gevraagd. Geen probleem voor hen. Hoelang kunnen of willen we zelf ons toekomstig kindje van Facebook houden? Al vanaf de peuterklas delen moeders iedere gebeurtenis in het jonge leven van de kleuter. De eerste stappen? Gaan we onze virtuele vrienden dit onthouden?

Bloggen? Onlangs stond ik oog in oog met een kleuter. Ik wist zijn naam, ik volgde toen de kleine jongen zijn eerste tandje kreeg. Zijn eerste schooldag. Zijn mama blogt erop los. Ik ken haar niet, haar zoontje wel. Hij mij niet. Om privacy redenen vertel ik zijn naam niet, maar zijn mama doet dit voortdurend.

Verleidelijk

Mag het ongeboren kind dan niet bestaan in ons virtueel leven? Een dia van onze eerste prenatale infoavond in Jan Yperman ziekenhuis werd de aankondiging van ons toekomstig blijde geluk. Nog nooit zoveel *likes* gekregen als toen. *Likes* zouden geluk hormonen losmaken. Sommige mensen zijn verslaafd aan de Facebook *likes*. Wij niet. Al voelden we de geluk hormonen toch even.

(Peter Vanthuyne)

EXIT UITZENDINGEN DOOR DERDEN. SPIJTIG?

Aan levensbeschouwelijke verenigingen die daartoe erkend werden door de Vlaamse Regering alsook aan de Gezinsbond, wordt sinds mensenheugenis (de jaren '50 van vorige eeuw) de mogelijkheid gegeven om radio- en televisieprogramma's te verzorgen. Die levensbeschouwelijke verenigingen zijn niet-commerciële verenigingen die tot doel hebben programma's te verzorgen die rechtstreeks zijn afgestemd op het verschaffen van opiniëring vanuit representatieve levensbeschouwelijke stromingen. (bron: artikel 35 en 36 van het Mediadecreet). Het doel van deze uitzendingen is om de kijker en luisteraar de kans te geven om op een laagdrempelige manier – hij of zij moet er de zetel niet voor uit – kennis laten nemen van wat er reilt en zeilt in de diverse erkende levensbeschouwingen. Deze programma's worden uitgezonden via de VRT-kanalen, maar de VRT is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de uitzendingen. En daar komt nu een eind aan. De Vlaamse regering besliste nl. op 24 april 2015 dat de erkenningen van de levensbeschouwelijke verenigingen aflopen op 31 december 2015 en niet meer zullen worden verlengd.

Voor de radio worden de gastprogramma's uitgezonden op de frequentie van Radio 1, in principe na het nieuws van 20 uur. 'Het vrije woord' van de Humanistisch Vrijzinnige Vereniging (HVV) wordt we-

kelijks uitgezonden op maandag tussen 20.00 u en 20.30 u.

De uitzending van de Katholieke Televisie- en Radio-Omroep (KTRO) wordt wekelijks uitgezonden op dinsdag en op kerkelijke feestdagen tussen 20.00 u en 20.30 u.

Het programma van de Protestantse derden (PRO & ERTS) wordt uitgezonden op de eerste en derde woensdag van de maand tussen 20.00 u en 20.20 u. Het programma van de Moslim Televisie en Radio Omroep (MTRO) wordt elke eerste en derde vrijdag van de maand uitgezonden (behalve in juli en augustus) tussen 20.00 u en 20.25 u.

De gastprogramma's van de orthodoxe christenen de joden worden niet elke week uitgezonden: het programma van de Orthodoxe Kerk in België wordt elke eerste donderdag van de maand tussen 20.00 u en 20.20 u uitgezonden en het programma van de IGU (Israëlitisch Godsdienstige Uitzendingen) met 8 uitzendingen per jaar wordt gepland op een derde of vierde donderdag van de maand (afhankelijk van de Joodse feestdagen).

Radio Gezinsbond tenslotte wordt elke tweede donderdag van de maand uitgezonden tussen 20 u en 20.15 u.

Voor **televisie** worden de gastprogramma's uitgezonden op de frequenties van Eén (in principe op zondagmorgen om 9 uur) en herhaald op Canvas (op zondagavond).

De Katholieke Televisie- en Radio-Omroep (KTRO) brengt vanuit een christelijk standpunt mediabegeleiding- en vorming in het programma 'Braambos'. 'Lichtpunt' is het duidingsprogramma van Het Vrije Woord, dat vertrekt vanuit een humanistische vrijzinnige levensbeschouwing. De andere verenigingen met een levensbeschouwelijk karakter die een televisie-uitzending aanbieden zijn de Orthodoxe Kerk in België, de Evangelische Radio & Televisie stichting (ERTS), de Protestantse omroep (PRO), de Israëlitisch Godsdienstige Uitzendingen (IGU) en Moslim Televisie en Radio Omroep (MTRO).

En daar komt met ingang van 01.01.2016 zoals reeds eerder gezegd, een eind aan. Minister van Media Sven Gatz (Open Vld) schrapt de subsidies en bespaart voor de overheid daarmee jaarlijks 1,154 miljoen euro. Minister Gatz maakt daarmee het voornemen uit zijn beleidsnota concreet. In die beleidsnota had hij al aangekondigd de werkwijze en erkenning kritisch tegen het licht te houden omdat die uitzendingen slechts een heel select publiek bereiken en omdat mensen door de digitalisering kun-

info elders halen. Gatz wil dat de VRT zelf de leemte opvult en zelf meer aandacht besteedt aan levensbeschouwing, maar de VRT staat niet te trappelen en dat is nog eufemistisch uitgedrukt. Voor veel programmamakers bij de VRT zijn ze een blok aan het been omdat ze het 'normale' uitzendingschema onderbreken en ook over de inhoud -al hebben ze daar niets aan te zeggen- zijn ze niet bepaald laaiend enthousiast. Terecht? De cijfers geven hen enigszins gelijk. In 2013 haalde de gastprogramma's op Radio 1 gemiddeld slechts zo'n 30.000 à 40.000 luisteraars, maar die luisteraars zijn dan wel weer best tevreden met de inhoud als we het luisteronderzoek als maatstaf mogen nemen.

De discussie over het al dan niet behouden van de uitzendingen door godsdien-

EXIT UITZENDINGEN DOOR DERDEN. SPIJTIG?

stige en levensbeschouwelijke derden op de VRT-radio en -tv raakte in een stroomversnelling toen in 2012 in een radio-uitzending van de evangelische omroep een dame de abortuswetgeving als een 'georganiseerde genocide' afdeed. Die uitspraak resulteerde in een storm van protest. Op de uitlatingen van de dame in de uitzending door derden kon natuurlijk wel gereageerd worden, maar in het systeem ligt de verantwoordelijkheid uitsluitend bij de zendgemachtigde, en men moet aanvaarden dat elke vogel zingt zoals hij gebekt is. Ingrijpen in de redactionele vrijheid van de zendgemachtigde is dan ook een louter theoretische benadering. In de praktijk zou het evengoed leiden tot felle protesten.

Misschien is de afschaffing op zich geen halszaak. Herinnert u de vroegere uitzendingen door politieke derden waarbij de politieke partijen volgens hun

'politieke gewicht' uitzendtijd kregen. Boeiende tv was het zelden en daarboven bleek het bij wijlen een megafoon voor de haatboodschappen van het toenmalige Vlaams Blok. De uitzendingen werden afgevoerd en de leemte werd opgevuld door o.a. Villa Politica, een duidingsprogramma over Vlaamse en nationale politiek waar verslag wordt uitgebracht van het reilen en zeilen van het Vlaams en Federaal Parlement. In dit programma hebben de politieke partijen geen medezeggenschap, maar ze kunnen hun gedachtegoed wel kwijt via dat kanaal. Deze aanpak vergt natuurlijk wel het nodige vertrouwen in de beleidsmakers van de VRT, maar mijn vertrouwen hebben ze programmatorisch tot op vandaag niet beschaamd.

Als de VRT een levensbeschouwelijk programma op poten zou zetten dat de waaier aan levensbeschouwelijke over-

tuigingen vrijelijk aan bod laat komen, met woord en tegenwoord, dan ben ik voor. Als men akkoord is dat levensbeschouwingen een aanzienlijke rol spelen in het leven van veel mensen, dan is het ook logisch dat ze zichtbaar mogen zijn. En ik begrijp absoluut de koudwatervrees van de betrokkenen. De meerwaarde van een eigen zendtijd is inderdaad dat men ook dieper kan ingaan op thema's die belangrijk worden gevonden; dat het ook over beleving en gevoelens kan gaan, dat vooroordelen ten aanzien van de levensbeschouwing kunnen worden besproken, dat al eens een maatschappelijk debat wordt aangegaan, en dat de vele mensen die toch nooit de moeite zullen nemen om een moskee of vrijzinnig huis binnen te stappen, er langs deze weg toch mee in contact komen. Vraag is of het opweegt tegen het modernere alternatief dat de VRT kan bieden. Het volstaat niet meer dat de levensbeschouwelijke zuilen het stof van hun overtuiging blazen; ze moeten daveren op hun grondvesten, provoceren om wakker te schudden, discussiëren om inzichten aan te reiken. En bovenal moeten ze de handen naar elkaar uitsteken om oplossingen aan te reiken in een maatschappij die tot en met gepolariseerd is in zijn overtuigingen. Want hoewel er geen spreekwoordelijke kat kijkt aan de 'uitzendingen door derden' is levensbeschouwing -of enger geformuleerd religie- een hot item. Wie van u heeft er geen gevat antwoord klaar als het over moslims en de islam gaat? Maar

wie van u heeft er al ooit een uitzending van de Moslim Televisie en Radio Omroep (MTRO) gezien?

Maar laat mij afsluiten met de wekelijkse eucharistieviering die Radio Eén op zondagmorgen uitzendt, van 10.00 tot 11.00 uur. Deze valt niet onder de besparingsmaatregel van de Minister. Dit is nl. geen 'uitzending door derden', maar wordt door de VRT zelf uitgezonden. Sven Gatz werd hierover op de rooster gelegd op de commissievergadering van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media op 25.06.11. Hij zei hierover letterlijk het volgende: "Wat de erediensten betreft, zal ik nu geen uitspraken doen. Puur juridisch is de uitzending van de levensbeschouwelijke derden niet volledig hetzelfde als de uitzending van de erediensten. De erediensten behoren tot een soort erfgoed uit het verleden. Iedereen in deze zaal begrijpt echter wel dat er een nauwe verbondenheid is. Ik wens dus eerst de goede inbedding van de levensbeschouwelijke derden in de programmatie van de openbare omroep af te wachten en dan te kijken hoe een en ander met elkaar kan stroken of niet strookt en bekijken of we er oplossingen voor kunnen vinden en dergelijke. Zelfs al is het begin van 2016 niet meer veraf, de gesprekken zijn gaande en de mogelijkheid is er om hiervoor een breed draagvlak te vinden, ook in deze commissie." Wordt dus ongetwijfeld vervolgd.

(Philip Bolle)

MET DE GRIJZE GEUZEN NAAR HET MIJNMUSEUM IN LEWARDE EN LOUVRE LENS

Het is een van de laatste mooie zomerdagen van juli als we om 7u30 onze dag startten in het huisvandeMens. Een uitgebreid ontbijt stond ons op te wachten. Genietend van onze eerste maaltijd hoorden we op de radio onheilspellend nieuws. Franse landbouwers besloten om actie te houden op de A1.

Als onze vluchtwegen besproken waren, vertrokken we richting Lewarde. Zonder veel file kwamen we rond 10u aan in het mijnmuseum. Gewapend met een audiogids zochten we onze weg doorheen het museum. Startten deden we met de geschiedenis van de steenkool en het wel en wee om en rond het mijnmuseum. Onze audiogids wisselden we in voor een helm en een enthousiaste, kwieke Française. Na een dynamische rondleiding in het museum

bereikten we de ondergrond via een lift, aan 8 meter per seconde. Daar zagen we het harde labeur van de kompels, door de eeuwen heen, tot de mijn sloot in de jaren zeventig van vorige eeuw. Echter viel op hoe weinig veranderde gedurende de tijd. Ondraaglijke hitte, weinig veiligheid, en een oorverdovend lawaai maakten voor de 29 nationaliteiten die er werkten deel uit van de dagelijkse routine. Een groot ongeval in de streek op 10 maart 1906, met een vuurzee die zich verspreidde met een snelheid van 1000 km per uur en 1099 overleden kompels tot gevolg, bracht verandering in de mijnbouw. De jaren die volgden brachten een grotere veiligheid. Op het einde van de rondleiding moesten we onze mijnhelmen teruggeven, en zagen we opnieuw het zonlicht...

Na een middagstop vervolgde onze weg naar het Louvre-Lens. Daar aangekomen moesten we eerst door de veiligheidsdetectoren. Pas daarna konden we het museum betreden. Gezamenlijk koken we ervoor om de semipermanente collectie te bezichtigen en de tijdelijke collectie links te laten liggen. De Tijdgalerie toont ons diverse werken uit alle beschavingen en diverse technieken: van het ontstaan van het schrift rond 3500 v. C. tot halverwege de 19e eeuw. Deze galerij wordt vervolgt door Métamorphoses. Deze galerij staat in het teken van de Metamorfoses van Ovidius, van klassieke werken tot een hedendaagse installatie. Aangezien het Louvre-Lens toch geacht wordt de kleine broer te zijn van het Louvre te Parijs,

waren enkele aanwezigen enigszins teleurgesteld door de grootte. Dit werd dan weer gecompenseerd door de uitstekende samenstelling van de galerijen.

Na een glaasje in de verkwikkende namiddagzon, keerden we terug naar leper. We konden terugblikken op een geslaagde dag in fijn gezelschap.

(Ylien Strubbe)

De Grijze geuzen

De Grijze Geuzen gaan op stap naar ...

LIEFDE DIE NIET OVERGAAT... ALS EEN KIND STERFT

De dood van een kind is een traumatische gebeurtenis die altijd oneerlijk, onlogisch en onaantvaardbaar aanvoelt. Nabestaanden verliezen niet enkel een kind, maar ook een deel van zichzelf, hun verwachtingen, hun wensen en dromen over de toekomst. Het sterfgeval treft bovendien de hele omgeving. Tijdens dit symposium willen we het overlijden van een kind bespreekbaar maken voor zowel nabestaanden als professionelen.

Traumapsycholoog **Eric de Soir** schetst een algemeen kader over rouw en verlies. Daarna volgen verschillende themasessies.

De dood van een kind of jongere laat vrienden, broers en zussen, klasgenoten,... verweesd achter. Ouders, leerkrachten, burens en anderen voelen zich vaak machteloos. Ze vragen zich af wat ze kunnen doen, terwijl ook zij zelf op zoek zijn naar hoe met dit grote verdriet om te gaan. Vrijzinnig humanistisch consulenten **Britt Finaut** en **Anne-Flor Vanmeenen** lichten toe hoe jij als volwassene een rouwend kind of rouwende jongere kan bijstaan.

Rouwconsulente **Frédérique Vannasche** belicht het thema zelfdoding. Wat met de uiteenlopende en verwarrende gevoelens die volgen als een kind of jongere uit het leven stapt?

Drs. Jeannette Rietberg heeft het over het perinataal verlies. Voor de ouders betekent dit een abrupte be-

eindiging van een mooie droom en de start van een blijvend verlangen. Voor de omgeving is het niet gekende kind soms taboe, en ook een nieuwe zwangerschap is emotioneel niet altijd evident.

Wist je dat er jaarlijks in België 300 jonge verkeersslachtoffers vallen? Dat is bijna elke dag één kind of jongere die abrupt uit zijn omgeving wordt weggerukt. Zoals de zoon van **Pim van Baarle**. Hij spreekt vanuit zijn eigen ervaringen en zijn contacten met lotgenoten bij OVK (Ouders van Verongelukte Kinderen vzw).

Lut Celie, bezielster van vzw De Bleekweide, schuwt de moeilijke onderwerpen niet, en begeleidde heel wat zieke kinderen en hun familie. Het zijn zware verhalen vol verdriet, waarin tegelijk heel wat schoonheid en wijsheid doorschemert.

We eindigen het symposium met **Willem Vermandere**. Toen zijn kleinkind Rune overleed, zocht hij troost in het verbeelden, verwoorden en verklanken van zijn verdriet. Misschien kan hij ons ook wat troost bieden?

“Een artiest komt binnen bij mensen die in het donker zitten en zegt: ‘Maar mensen, het is daglicht!’ en schuift de gordijnen open, langzaam en zie - het is klaar buiten, de zon is er, en de artiest doet het venster open, zuurstof!... En dat is wat we moeten doen: zuurstof en licht en klaarte geven aan mensen die het niet meer zien zitten.”

We verwelkomen je graag op woensdag 28 oktober 2015 vanaf 13u in CC het Perron in Ieper.

Praktisch: Datum: woensdag 28 oktober 2015
Uur: 13u30 - 18u00
Plaats: CC Het Perron, Fochlaan 1, 8900 Ieper

Inschrijven: Inschrijven vóór 14 oktober via ieper@deMens.nu of 057 23 06 30. Je kan inschrijven voor het hele symposium (13u30-18u00) of voor Willem Vermandere afzonderlijk (17u00-18u00).

Kostprijs: Volledig symposium (incl. Willem Vermandere): € 10,00
Enkel Willem Vermandere: € 10,00
Studententarief: € 5,00

Inschrijving is definitief na betaling van het inschrijvingsgeld vóór 21 oktober met vermelding van je naam op het rekeningnummer BE28 0014 4093 7020.

Meer info: www.vrijzinnigwestvlaanderen.be/symposium

Partners: De huizen van de Mens West-Vlaanderen organiseren dit symposium in samenwerking met: HVV/OVM Ieper-Poperinge, Provincie West-Vlaanderen (Oe ist?), Ouders van Verongelukte Kinderen vzw, Missing You, Met Lege Handen.

Informatiebeurzen rond het levenseinde in Menen en Kortrijk

Vrijdag 20 november 2015, 13u30-18u
CC De Steiger Menen

Programma:

14u-14u45: Voordracht over schenkingsrecht, successierecht – Francis Moeykens

15u-15u45: Voordracht over palliatieve zorgen – Rosemie Van Bellingen

16u-16u45: Praktische info rond documenten wilsverklaringen - Lore Alleman

17u-17u45: Euthanasie, verhalen uit de praktijk – Kathleen van Boeckel

Doorlopend: informatiemarkt

Inschrijven voor de voordrachten kan via ieper@deMens.nu of T 057 23 06 30

Dinsdag 24 november 2015, 16u-21u
VC Mozaïek Kortrijk

Programma:

16u-18u30: Informatiemarkt

18u30-19u30: Voordracht over de wilsverklaringen ('de theorie') – Mieke Werbrouck

20u00-21u00: Levenseinde, verhalen uit de praktijk – door Chantal Wittebolle

Inschrijven voor de voordrachten kan via kortrijk@deMens.nu of T 056 25 27 51

Deelnemen aan de beurzen is kosteloos.

